
Akademikerne foran sitt første hovedoppgjør

FRA FORENINGEN

PER STEINAR MOEN

Juristforbundet

Akademikerne går inn i sitt første hovedoppgjør noensinne med krav om lokale forhandlinger og differensiert lønnsdannelse i stat og kommune.

Kravet ble stilt da organisasjonen inviterte til tariffkonferanse i Oslo 15. mars. – Mange arbeidsgivere i offentlig sektor klarer verken å rekruttere eller beholde et tilstrekkelig antall kvalifiserte arbeidstakere. Oppgjørene de siste ti årene i offentlig sektor er blitt brukt til systematisk lønnsutjevning på bekostning av manges ønsker og behov for fleksibilitet, sier Akademikernes leder An-Magritt Aanonsen.

Løsningen er en markedstilpasset lønnsdannelse på lokalt nivå, hevder Akademikerne.

– Om arbeidsgiver har problemer med å rekruttere for eksempel en professor til Universitetet i Tromsø, må det være mulig å sette inn lønnstiltak der, uten at professorer over hele landet automatisk skal ha samme tillegg, mener Aanonsen. Denne løsningen støttes av et flertall av ledere i offentlig sektor, og understøttes av to undersøkelser utført i vinter, en gjennomført av Opinion for Akademikerne og en gjennomført av Senter for økonomisk analyse (ECON) (1).

Dansk forbilde

Akademikernes Centralorganisation (AC) i Danmark har vært et forbilde for Akademikerne i Norge. Erfaringene fra nabolandet er en viktig del av Akademikernes argumentasjon. I Danmark blir en større del av lønnsmidlene forhandlet frem gjennom lokale forhandlinger. Etter at systemet ble innført i 1997, har offentlig sektor klart å få lønnsnivået opp på et konkurransedyktig nivå.

– Akademikerne i Danmark får en høyere begynnerlønn, og muligheten for avlønning etter marked og kvalifikasjoner har ført til oppmerksomhet på kompetanseutvikling ved etterutdanning og mobilitet, sier direktør i AC, Martin Teilman. Det er stor politisk

enighet om lønssystemet i Danmark. Til og med dansk LO støtter fullt opp om systemet. Arbeidsgiversiden, representert med forhandlingsdirektør Finn Hoffman i Finansministeriet i Danmark, er så langt fornøyd med de danske lønnsordningene.

– Formålet med systemet er å sikre en viss parallell lønnsutvikling mellom offentlig og privat sektor. Resultatet er bedre fastholdelse og rekrutteringsgrunnlag i offentlig sektor, sier Hoffmann.

Tviler på endringer i forhandlingssystemet

Historiker og ekspert på lønnspolitikk, Hans Otto Frøland ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) i Trondheim, er sikker på at desentraliserte lønnsforhandlinger på sikt vil gi bedre offentlige tjenester. Han tviler imidlertid på om forhandlingssystemet er klart for en prinsippdebatt under årets oppgjør.

– Sentrale lønnsforhandlinger ble vanlig i begynnelsen av det forrige århundret, og har dermed dype institusjonaliserte røtter. På kort sikt vet vi at lønnskravene fra de forskjellige organisasjonene i år er så høye at de vil forstyrre en prinsippdebatt om selve systemet. Gjennom sentrale forhandlinger har staten bedre styring av inntektspolitikken, samtidig som LO vil tape på lokale lønnsforhandlinger. Det er jo nettopp lavtlønnsgruppene i LO som har tjent på sentrale forhandlinger, påpeker Hans Otto Frøland.

Kritisk i kommunesektoren

Kommunesektoren er hardt rammet på grunn av økende konkurranse med privat sektor om personell. Erik Bartnes, leder av arbeidsgiverutvalget i Kommunenes Sentralforbund, er i stor grad enig med Akademikerne i deres ønske om fornyelse i forhandlingssystemet. Store underskudd i kommunesektoren, og kommuner som har vanskeligheter med å skaffe kvalifiserte arbeidstakere er den harde realiteten de opererer innenfor.

– Vi har en akutt situasjon i kommunesektoren når det gjelder lønnsnivå. Det finnes systematiske feil i systemet som må

endres. Mine medlemmer ønsker større lokale lønnsrammer, uten at det er noe som helst føringer fra sentrale hold på dette, sier Bartnes.

Akademikernes mål

Akademikerne brøt ut av Akademikernes Fellesorganisasjon i 1997 på grunn av spørsmålet om lokale forhandlinger og differensierte lønninger. Kravet er nedfelt i hovedmålet til organisasjonen, som sier at Akademikerne skal jobbe for en differensiert og markedsrelatert lønnsdannelse som i størst mulig grad skal være basert på lokale forhandlinger i virksomheten. Samtidig skal dette gjøres på grunnlag av virksomhetens behov for å rekruttere og beholde akademisk arbeidskraft, der en vektlegger utdanning, kunnskap, kompetanse, innsats og ansvar. Kollektive avtaler skal sikre uttelling for utdanning og kompetanse, både med hensyn til begynnerlønn og den videre karriereutvikling, heter det i målformuleringene.

Akademikerne er med i hovedoppgjøret for første gang med alle sine 115 000 medlemmer. 42 000 av medlemmene er ansatt i offentlig sektor.

LITTERATUR

1. Nesje SB. Lokal lønnsdannelse – til samfunnets beste. Tidsskr Nor Lægeforen 2000; 120: 1101.

Publisert: 30. april 2000. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 10. juli 2026.